

Szabó Magda

APOKRIF

Barátság kötötte össze őket, amely nemcsak izlésük, igényeik, kultúrájuk azonosságán, hanem helyzetük groteszk iker-tükör mivoltán alapult, ez formálta ki a két családtnan férfi találkozási módját és időrendjét. Sem a csillagásznak, sem az orvosnak nem volt az egymáshoz való kötődésen kívül egyetlen más követhető, kideríthető kapcsolata, mindketten hivatalba lépésük percétől számoltak állásuk kockázataival. Az orvos gyerekként került rabszolgapiacra, a komoly, nehezen oldódó heréltek közé tartozott, aki a kezdeti traumajelenségek enyhültével testi állapotát nemcsak zokszó nélkül tűrte, de később előnynek, szerencsének tekintette, mert a veszélyhozó tényezők egyik legfontosabbja, a másik nem varázsa nem zavarhatta életét, a csillagász pedig, aki otthon, Rodoszbán, tanulóévei alatt egyik szirttól a másikig csapódott a testi vágyak és szeretkezések hullámverésében, Alexandriába kerülve hamar megtapasztalta, mennyivel egyszerűbb az élet az állandó féltékenykedés és gyanakvás nélkül, mekkora méltánytalanság egy értelmes, rangos férfinak vihogó nőstények rabja- vagy áldozataként élni – azt is, mennyivel veszélytelenebb egy hamvas kamasz vonzalma, aki egyben mesterét tiszteli benne. Mire az Udvarhoz kerültek, mindketten megfelelő helyre parancsolták életükben a nemi vonzás jelentkezését, közönnyel állták az érdeklődő vagy ajánlkozó pillantásokat, Heródes udvarában, már nem is fiatalon, nagyra tartották ismételtetlen életük értékét, tudták, a tánc lépéseit egy esetben nem véthetik el, ha meg se kezdik, lehetőleg hát nem is mozdultak, és azt se vállalták, ha más mozdult feléjük. A szerelem egyik formája se zavarta már őket, természetük higgadt volt, edzették is magukat a fegyelmezettségre, hisz szinte légüres térben kellett lenniük, életük múlhatott egy felelőtlen megjegyzésen, helytelen gesztuson. Alapérzéseik az idő folyamán elporlottak, nem voltak se boldogok, se boldogtalanok, *voltak*, ami nem volt kevés, gazdagságuk és tekintélyük miatt az udvartartásban sokan irigyelték őket, ezen néha elmosolyodtak, míg átsuhantak az örök szegélyezte folyosókon mohazöld és gránátvörös hivatali öltözkükben, és szánták a fantáziátlan butákat, akik nem gondolnak a kulcspozíciók veszélyére: egyikükre jelene, jövője titkait, másikukra teste rejtelseit, valódi állagának ismeretét bízta Heródes király. Ilyen terhelés mellett szó sem lehetett közöttük szabályos társadalmi érintkezésről az udvartartás tagjaival vagy a városbeliekkel, nem voltak rabok, de szabadok sem, a király úgy találta, megfelelő lakosztályokat biztosított nekik a palotában, miért kellene hát elhagyniuk, az Udvar körlete biztonságos volt, amellet saját őreiken kívül a római helyőrség is védte.

Barátságuk lassan fejlődött, aztán elmélyült, volt az egymáshoz való ragaszkodásban valami olyan többlet, amely a szintén állandó veszélyben élő társnak szólt. A király termeiben persze naponta találkoztak, de kettesben csak úgy juthattak beszélgetéshez, ha megszervezték. Kialakított gyakorlatuk szerint ha a tudósok szakrális szókincséből választott üdvözlő szóval köszönt egyikük a reggeli találkozáskor, a másiknak meg kellett teremtenie az ürügyet, amely természetes magyarázatot ad aznapi, betervezetlen együttlétüknek, a hely szerencsére adott volt, a palota legtetetjén, az obszervatórium-ban találkoztak, ahol Dagosz, a csillagász dolgozott és lakott. Ki merte volna hábor-

gatni őket, Dagosz idejében tudatosította mindenkiben, hogy az égitestek világa sér-tődékeny, váratlan látogató nem zavarhatja meg a méréseket, az alája rendelt asztrológusok mind tudták, milyen kényes, szigorú és a feleletet megtagadó minden égitest, előzetes bejelentés nélkül maga Heródes se tört volna be az obszervatóriumba, aki volt, ami volt, de műveltségét ellenségei se merték letagadni. A király tulajdonságai közül a legveszedelmesebb mindig lényének valamelyik pozitív vonása volt, Heródes lényegesen többet tudott az ég titkairól, mint egy átlagos képzettségű asztrológus, épen emiatt lehetetlen volt félrevezetni. Dagosz meg se próbálta, tudta, hogy rajtaveszít, nem hazudott neki, csak a vipera fogát húzta ki, s persze nagyon meg kellett erőltetnie képzelőtehetségét, hogy az égi jelek közül bármit is ügyesen mitigáljon, de mindeddig sikerült. Anthész, az orvos ugyanezzel a veszéllyel gyógyított és állított fel diagnózist, Heródes mások és saját betegsége tüneteit is megfejtette, foszló teste titkait undorító bátorsággal fedte fel Anthész előtt a fürdőben, az orvos elvben sugalmazhattott volna új reményt, valami hihető, elképzelhető csodafélét, de csak hitelét kockáztatta volna, megpróbálta enyhíteni a bajt, s nem ígért semmit, kezelte s viselte a há-ríthatatlan bűzt – a király bomló epidermisze jelzéseit –, s a súlyos szag átütött illatszereken, füstölőkön. Míg felvillantotta orvosmosolyát, és azt mondta a betegnek, a betegség egyensúlyban tartható, élélhet vele sokáig, Anthész gyakran elgondolta, egyszer nem munkája eredménytelensége miatt adja halálnak őt, hanem irigységből, mert az orvos idős korában és herélten is szálas, férfiszabású embernek látszott, alig ráncosodó, sűrű húsával, ápolt tagjaival.

Mikor a Caesar reformálta naptár tizedik hónapja végén megjelent az a bizonyos csillag, Dagosz az első fogadáson kimondta a szakrális köszöntést, Anthész azonnal vissza is igazolta, közölte, Heródes veséjének aznapi vizsgálata után úgy érzi, az észlelt jelenség ügyében földi tapasztalatait egyeztetnie kellene az ég észleletével, engedélyt kért és kapott arra, hogy este felkeresse az obszervatóriumot. Ez persze korán, még az *epizód* lezajlása előtt történt, ha bármelyikük is sejti, mit hoz a reggeli étkezés, de-hogy kívánják a találkozót. Ami történt, azt nem lehetett se kitalálni, se kiszámítani, megtörtént, mint a csapások szoktak, vagy buta véletlenek: a reggelinél az első szájába vett korty narancslé után az ételkóstoló tisztviselő összeesett, és mire hozzáhajoltak, halott volt, erre a király az egész konyhaszemélyzetet, mind a hatvankét embert kivégzésre ítélte. Aznap senki se reggelizett, ami étel a konyhában volt, kiosztották a kutyák között. Heródes sokáig senkit se fogadott, csak az ebek között járkált, és figyelte, mikor múlnak ki, az állatok azonban, amelyek mindent felfaltak, ájultan heverték a napfényben vagy az árnyékban, és a legcsekélyebb jelét sem mutatták semmi rosszulétnek. Heródes persze ennek is tudta a magyarázatát: a merénylet eleve úgy készült, hogy a kutyák még hajnalban ellenmérget kaptak, az elkészített étel vagy ital csak emberre hathatott. A hóhér mindenesetre megkapta az utasítást a kivégzésekre, és a segédek hatvankét felpöckölt szájba nagy kínokat okozó, de lassan ölő mérget csorgattak. A király aznap egyáltalán nem akart beengedni senkit, de hogy még bonyolultabb legyen a helyzet, minden előzmény és jelzés nélkül egyszer csak megjelent a határőrök parancsnoka, az Udvar olyan volt, mint egy elátkozott méhkas, az orvosokat idegcsillapítóért ostromolták, maga Anthész különlegesen dúlt volt, mert a főszakácsot szerette, Kükhaniosz görög volt, mint ő, az, ami történt, nyilvánvaló ostobaság, a józan ész, a gondolkodás hiánya. Heródes étkezéskor az első falatot mindig a kutyáknak adja.

Hatvankét ember haldokolt a kivégzések udvarán, és a királyt nem lehetett figyel-

meztetni, a király nem tévedhetett soha. Hogy akkora terhelés alatt, ami egy ételkóstoló napi feladata, nem egy negyvenéves férfit visz el egy másodperc alatt a szívbénulás, de egy életerős tigris is, nyilván nem jutott Heródes eszébe. A szír konyhai tisztviselő öt év óta kóstolt meg minden italt, ételt, ami a király elé került, csoda, hogy eddig bírta. Anthész dült volt, kevésbé örült az esti találkozásnak, mint máskor, semmi nem tudta lekötni a figyelmét, egyre visszatért a kísértő gondolat a lelkébe, mi lenne, ha lemenne a kivégzések udvarába, és ügyes kis üvegpálcikájával, amely be van vonva azonnal ölő méreggel, végigsimítana legalább a főszakács ajkán, de tudta, hogy parancs nélkül senki se léphet abba az udvarba, ahol egyébként egyelőre nem mozdult semmi, hullát se hoztak ki, nyilván a haláltusa idejét estig tartó kínra szabályozták. Anthész tudta, most jó darabig pokol lesz mindenki élete idebenn, az udvarmesteré máris az, a kettes számú konyhaszemélyzetet berendelték, Anthész aznap értette meg, miért van minden ügykörben kettős készlet az Udvarnál.

Ahogy az alkony szállt, elindult Dagosz lakosztálya felé, ahogy szokta, vitte a macskáját, sehová nem ment a király személyes lakrészén kívül az állat nélkül. A macska hozzászokott a közlekedéshez, megült a karján, és kíváncsian figyelt. Ahogy haladtak, Anthész érzékelte, megerősítették az őrséget a folyosókon, talált a tisztek között ismerőst, a macska, akit Kutjának nevezett, nagyon megnézte a századost, meg is szagolta a vállát. A katona utálta az állatokat, de nem mutatta, Anthész környezetében semmit se volt okos utálni.

A rabszolga, aki bejelentette, azonnal eltűnt, ketten maradtak az obszervatóriumban, pontosabban hárman, mert a macska, akit Kutjának nevezett, Anthész életében embernek számított. Kutya ismerte a helyet, lecsúszott gazdája karjából a földre, körbejárt, szimatolt, Dagosz közben az utolsó függőnyt is elhúzta, hadd lásson be zavartalanul az ügyeletes kém, ha tud is ajakról olvasni, nem kezdhet semmit a szövegükkel, maguk kitalálta szavakat dobáltak egymásnak, minden mást jelentett, mint amit hangalakja vagy jelentése kifejezett. Anthész valójában most nézte meg műszerrel a csillagot, ami szóbeszéd tárgya volt, valóban nem mindennapi jelenségnek érzékelte ő is. Az égitest mintha egy szemmel nem látható mélységet, mintha egy, a kozmoszba fűrt lyukat akart volna befedni ragyogással egy mágikus kút zárólapjaként. Az orvos azt érezte, logikus, hogy Heródest nyugtalanította ez az égi jel, ha jót hoz, ha rosszat, az a csillag nem akármilyen.

Dagosz először a macskát kínálta meg pástétommal, az állat utálkozva bekaparta a tálat, csak nézett a csillagászra szigorú szemével. A bor a hűtővödörben volt, jégdarabok vették körül, de a csillagász a macskára is gondolt, ott állt az asztalon a kecsketej, az állat mellé guggolt, és lefetyelt.

– Jó kis nap – kezdte Dagosz –, ritka vidám. Eredetileg csak a csillagról akartam beszélni veled, de most már nagyobb lesz a műsorom, mert itt ez a víg emberirtás, és ne feledd a határőrparancsnokot, mert a vitéz felbukkanása a csillagra rímel, a csillag meg mindenre.

– Nyilván tudod, mi történt – mondta Anthész. – Rájöttél, amire a király nem.

– Nem volt nehéz – mondta a csillagász –, nem volt nehéz. Emiatt aztán haljon meg mindenki. Ha nevetni akarsz, én kiegészítem a képet, ha hiszed, ha nem, nem halt meg senki, és rosszul sincs. A hóhér és a gyógyszerészek őrzöngenek, a méreg nem hat. Azóta már üres a patika, háromszor töltötték újat beléjük. Jó, nem? Heródes folyton jelentést kér, Heródest folyton áltatják, hogy már alig él valaki.

Nem is volt olyan jó, egyikük sem nevetett. A macska végzett a tejjel, és felemelte a jobb lábát.

– Adj neki mézet – mondta Anthész. – Most éppen mézet kér. Hogyhogy nem hat a mérég?

– Nem vagyok vegyész – felelt Dagosz, és egy kiskanállal mézet csorgatott a tejestá-nyérra. Kutya nekiállt, az orra arany lett az édességtől, dühösen letakarította a nyelvél.

– Állhat mindez valami összefüggésben azzal odakinn? – kérdezte az orvos, és állával a csillag felé mutatott.

Dagosz elgondolkozott. – Elvben – mondta nagy sokára. – Ez nagy égi jel, azonnal tudtam, mihelyt megjelent. Egyébként ez a mai nap személyes ünnepem is. Mióta be-rohant a határőrparancsnok, tudom, hogy halálos veszélyben voltam, és mert nem hazudtam, egyelőre megmenekültem. Igyunk.

Anthész nem értette, mit beszél, Kutya igen. Kutya a legváratlanabb dolgokat is megértette. A csillagászhoz ment, s elterült a lábánál. Nem pihent, nem aludt, figyelt. Úgy figyelt, mint egy ember, nem gyanakodva, csak kíváncsian. Várta a folytatást.

– Tudod, hogy ő közepes csillagász – mondta Dagosz. – A lényegét magától meg-értette, amivel én kiegészítettem, valójában nem vette komolyan, csak azt méltányolta, hogy nem akarom félrevezetni. Ha letagadom, hogy uralkodó született, nagy király, ma nekem is végem. De nem tagadtam.

– Annál okosabb vagy – nézett rá az orvos.

– Annál okosabb vagyok. Annyira az, hogy a részletekkel nem terheltem, úgyse hitte volna el, pedig nem volt jelentéktelen adat, hogy nem akárhol születik akármilyen király. A föld tele van birodalmakkal, világra jöhetett volna mondjuk az Eufrátesz part-ján, de nem. Ez itt született, nálunk. Ez mentett meg, a hely, mert erre csak legyintett. A határőrparancsnok persze megzavarta, de az már nem az én ügyem. Én elmondtam, ami a csillagra tartozott, nem mindent, de sok lényegest, engem nem gyanúsíthatott semmivel.

– Mit nem mondtál el neki? – érdeklődött az orvos.

– Amit úgyse hisz el. Hogy milyen különös figura. Király, de koldus, meg az állam-rezonja a béke.

– Ez vicc – mondta Anthész.

– Nem vicc. A csillag azt jelezte, egyetlen érzést ismer, a szeretetet. Ezzel álljak a király elé? Dehogy mondtam el.

Ittak. Kutya elaludt, horkolt is. Anthész visszatért a csillagügyre, mert nem értett valamit.

– Nem csaptad be, eddig értem. Nem mondtál el mindent, ez logikus, mert a jel-zések hihetetlenek, amellet Júdeában nem születhetik király, mert már van, hacsak-nem tőle. De mit fordított volna a te sorsodon a határőrparancsnok?

Dagosz nevetett. Szívből derült, nem ironikusan, és megint csak töltött, Anthész rábámult, mert a csillagász nem szokott inni. Mindketten tudták, az italtól megoldódik a nyelv, és bizonytalan lesz a lépés a politikai sakkasztalán. De ezen a napon, amelyen a halálraítéltek egyszerűen nem óhajtának meghalni, és abszurd programú fejedelem születik, nem érvényes semmi régi szabály.

Anthész a borba nézett, nem a barátjára.

– Ha hamisan játszom, azóta nem élek, a határőr jelentése leleplezett volna, mert ő is tudja már, amit én, a személy, akit a csillag jelez, nem akármilyen király. A határ-

őrök ugyanis csak a papírokat nézték, és beengedtek három idegent, három utast, akik e miatt az esemény miatt jöttek. Egy szírt, egy arabot, egy egyiptomit. A ma élő tudományos világ három sztárját. A világ megváltójának imádsására megjöttek a mágusok.

A macska a mágus szóra felébredt, fel is állt. Emberi, borostyánkő pillantásával Dagoszra meredt.

– Tudsz követni? – kérdezte Dagosz. – Érted már, mi múlt azon, hogy nem tagadtam le a tényt? Ő kapott tőlem jelzést, amit aztán a mágusok mondanak, csak ráadás, igaz, hogy olyan, amibe belezöldül. A világ tudományos büszkeségei zarándokoltak ide, és azonnal mentek is tovább. A hülye barbár római őrök elkérték az útvámat, és engedték tovább a karavánt.

– A mai tudományos világ három legnagyobb csillagászszemélyisége nem őhozzá jött a palotába jelentkezni, hanem nekivágott az országnak?

– Mentek megtalálni, akit keresnek. A próféták és a zsidó írások réges-rég jelzik, hogy ez a nap eljön, még a helyszínt is rögzítették, de ki vette komolyan. Efrata Betlehem, ha zsidó volnál, tudnád, milyen abszurd. Betlehem komolytalan hely, Galilea is az. Ott mindenki makutyi a néphit szerint.

Az orvos nem ismerte a szót: makutyi.

– Milyen Galilea a néphit szerint?

– Makutyi – mondta Kutya tagoltan. – Olyan furcsa szó. Kicsit bohó.

Nem mertek egymásra nézni. Sokat ittam, gondolta Dagosz, azt hiszem, túl sokat, mert úgy hallom, hogy megszólalt a macska.

Anthész rágondolt az idegnyugtatóra, amit a tömeges kivégzések hallatára lenyelt, és ugyanazt gondolta.

Kutya elmosolyodott. Sose látták mosolyogni, nem is láttak soha mosolygó macskát.

– Miért jött a határőrök parancsnoka – kérdezte Anthész. Nem nézett Kutyaóra, nem mert ránézni.

– Mert ami történt, valahogy külügy is. Nem értetted, mit mondtam? A művelt világ három akkora tudományos személyisége érkezett ide, amit nem lehet nem tudomásul venni. Ő utánuk parancsolt egy katonai osztagot, de a római őrség nem figyelte meg, milyen útirányt említettek. Nem bizonyos, hogy a szabványúton haladnak, az se, hogy nem álltak-e meg a város határában titokban pihenni. A királynak mindenképpen el kell érnie őket, mert megöli a nyugtalanság. Ok nélkül nem tesz baráti látogatást három világhírű ember. Most már félni kell attól az újszülötől, aki a határt átlépő vendégek érkezésétől kapott valami titokzatos visszaigazolást.

Megint hallgattak, Dagosz forgatta a kupáját. Mintha követ vertek volna az ajtajára, úgy hangzott a csendben a finom kopogtatás, egymásra néztek, ami történt, éppoly abszurd volt, mint az egész este. Soha senki nem merte háborgatni ezeket az együtt töltött perceket.

A csillagász indulatosan kivágta az ajtót, az udvarmester állt a küszöbön, és nagy zavarban volt. Bocsnátot is kért, és sokkal mélyebben hajolt meg, mint máskor.

Dagosz nem segített neki, csak Kutya. Kutya kíváncsian a küszöbön állt, és ránevetett az udvarmesterre.

– Uram – kezdte Heródes küldöttje, és nyomorúságos arccal ott pironkodott a sorozatos szabálytalanság miatt –, bocsáss meg, de a király küldött. Senki sem akar meghalni odalenn, most már a kutyák is felébredtek, az udvari istállóba hatoltak, ráugráltak a lovakra, és most mindenki táncol.

– Mit csinál? – kérdezte Dagosz. Azt hitte, rosszul hall.

– Táncol, uram. Kutya és lovak mind táncolnak. A király azt hiszi, valami tévedés történt, mert az ételkóstoló felébredt, és nem érti, mi a helyzet. Szíveskedj megvizsgálni, ilyenkor szokta felvinni a király esti italát. Képzeld el, uram, mi volt a teremben, mikor belépett, kezében a gránátalma levével. Többen elájultak.

– Nahát – mondta Kutya. – De örülök!

Az udvarmester körbenézett, mert az orvos szája is néma volt és a csillagászé is.

– Kivételesen nem érted jöttem, uram – mondta Dagosznak –, hanem Anthész urat hívja őfelsége. Magyarázatot kér arra, miért nem hatott a kivégzések udvarán a méreg, mert mindenki él és boldog, és az elítéltek mind táncolnak, mint az istállóban az udvari paripák. A hóhérok, a gyógyszerészek és orvosok valamennyien megszöktek, egyetlen orvos nincs a palotában, uram.

– Mi van itt ma éjszaka? – kérdezte Anthész döbbenetben. – Az ételkóstolót még csak értem, keringési zavar, kollabált, aztán magához tért, a többit nem értem. A többit, akiket valóban megmérgezték, meg a táncoló kutyákat és lovakat.

Anthész felállt. – Mennem kell, udvari asztrológus úr. Engedelmeddel, míg eljárak őfelsége ügyében, itt hagynám a macskát.

Dagosz meghajolt. Anthész elrohant az udvarmester után. A csillagász visszaállt az ablakhoz, és kinézett a sötétkék égre. A csillag visszanézett rá. Aztán zajt hallott, akkor megfordult, Kutya két lábra állt, és táncolt, kis mancsait összecsapta a feje fölött, Dagosz még a zenét is hallotta, valahol messze pásztorok muzsikáltak, és hárfá is szólt, és valami nem nélküli szoprán kiáltott is valamit.

A macska, akit Kutyanak hívtak, hátsó talpára ereszkedett, és nagyon komolyan azt mondta:

– Táncolj te is. Ma meghalt a halál.

És megint felemelkedett, összecsapta a mancsait, és nevetett. A csillag izzott, a távoli szoprán éles volt, mint a penge. Soha ilyen boldogító hangot – gondolta a csillagász, és elképzelte a halált, amikor a hatalma megtört ezen a valószínűtlen és babonás éjszakán, és utolsót lehelt odvas, nyomorult fekhelyén.

Kutya táncolt, énekelt, és akkor már, furcsa, de ő is, pásztorokról, aztán hirtelen abbahagyta. Úgy érezte, nincsenek többé kettesben az állattal. Megszégyellte magát.

Angyal – érzekelte Dagosz. – Valami angyal van itt, lehet, hogy nem is egy. Seregek!

– Seregek! – mondta Kutya. – Mit restelkedel? Dalolnak ők is.